

A FORRADALMI TAKTIKA KIDOLGOZÁSÁNAK ÚTJÁN

A legális Bolsevik Párt első hónapja.

1913-ban hivalkodó külsőségek fényében ünnepelték a cári Oroszország uralkodó körei a Romanov-dinasztia fennállásának 300 éves évfordulóját. Négy év múlva a kétfejű sasos címer porba hullott, s a min-

den oroszok cárja birodalmában hatalmas erejű, új világot formáló forradalom indult meg.

A februári forradalom után a szám szerint ugyan kis létszámú (országosan 25 ezer, Petrográdban 2 ezer), de forradalmi tapasztalatokkal páratlanul gazdag Bolsevik Párt legális helyzetbe került. A párt kénytelen volt nélkülözni legjobb vezetőit (emigráció, száműzetés, börtön, front), mégis a januári, februári tömegmozgalmak irányításában az illegális szervezetek hatalmas munkát végeztek. A februári forradalom utcai harcaiban a munkások, katonák mozgósításában, irányításában a bolseviek vezető szerepet játszottak, de a menseviek és eszerek szerezték meg a létrejött forradalmi szervezetekben a többséget, a vezetést.

A Bolseviek Pártnak a gyökeresen megváltozott viszonyok között elsőrendű feladata volt egyrészt a párt szervezeti életének gyors arányú fejlesztése, a munkás-szélesebb rétegeknek megnyerése, a szervezetek és a párttagság növelése, az agitációs munka beindítása stb., másrészt — és ami nehezebb, bonyolultabb volt — új taktika kidolgozása.

A szervezetek és a párttagság növelése érdekében tömegpéldányszámban terjesztik a párt programját, a szervezeti szabályzatot. A március 5-től meginduló Pravda példányszáma hamarosan megközelítette a százezeret, Moszkvában közkedvelt lappá vált a bolseviek közlönye, a *Szociáldemokrata*. Márciusban a párt már 16 lappal rendelkezett, áprilisban ez még tízzel növekedett. A nagyobb városokban megalakulnak a párt városi, ill. tartományi bizottságai, s ezzel párhuzamosan növekszik a párttagság száma, amely az áprilisi konferenciára eléri a százezer főt. Az elvi és szervezeti irányításban a februári forradalom utáni első napokban fontos munkát végzett a petrográdi pártbizottság. A Központi Bizottság oroszországi irodája fokozatosan vette át az irányítást. Az iroda összetétele a száműzetésből, börtönből visszatértekkel, a moszkvai, petrográdi és más városok megbízottaival bővül ki. Újjászerveződik a *Pravda* szerkesztő bizottsága is.

Feltételes kormánytá- mogatás?

A Bolsevik Párt Központi Bizottsága Oroszországi Irodájának 1917 márciusi üléseinek jegyzőkönyveit a Szovjetunióban nyilvánosságra hozták. (*Voproszi Isztorii KPSZSZ*. 1962. 3., 5-6. számok.) A jegyző-

könyvek nem gyorsírással, hanem vázlatos ceruzafeljegyzések, rövidítésekkel tarkítva. Ennek ellenére nyomon lehet követni a kialakított taktikai állásfoglalást — különösen a rendelkezésre álló teljes szövegű határozatok alapján — a hatalom, a forradalom jellege, az Ideiglenes Kormány, a szovjetek, a háború és béke vonatkozásában.

A Központi Bizottság Oroszországi Irodája a forradalom győzelme után közvetlenül már a február 27-i kiáltványban is a nép megbízottaiból álló kormány létrehozását követelte. Amikor az Ideiglenes Kormány megalakult, a KB Irodája (ekkor 3 tagú volt) a kormány programját bírálta, mivel abból hiányoztak a legfontosabb, közvetlenül megoldásra váró osztársadalmi feladatok (háború, föld, 8 órás munkanap) felvázolása. Ebből logikusan következett a kormány iránti bizalmatlanság. Az Ideiglenes Kormányról szóló első határozat hangoztatta: „A jelenlegi Ideiglenes Kormány lényegében ellenforradalmi, minthogy a nagyburzuoázia és a nemesség képviselőiből áll, ezért vele nem lehetséges semmiféle megegyezés. A forradalmi demokrácia feladata demokratikus jellegű ideiglenes forradalmi kormány létrehozása.” A határozat pozitívuma, hogy helyesen mutatta meg az Ideiglenes Kormány osztályjellegét. A párt kormány iránti magatartását a bizalmatlanságban, s a kormánnyal való harcban jelölte meg.

Március 2-án (a dátumok a régi orosz naptár szerint) a petrográdi szovjet ülésén megszavazták az Ideiglenes Kormány összetételét, és helyeselték a kormány politikáját. A menseviek-eszerek forradalomról vallott nézetét fejezte ki a men-

sevik balszárny egyik prominens képviselője, Szuhanov: „Bár a forradalmat a tömegek valósították meg, még sincs meg joga és reális ereje ahhoz, hogy Oroszországot azonnal szocialistává alakítsa. A szocialista rendszert nálunk a szocialista Európa talaján és annak segítségével fogjuk megteremteni... A szovjet demokráciának (mensevikek-eszerek – V. L.) át kell adnia a hatalmat a vagyonos osztályoknak, saját osztályellenségének..., de ez a hatalom biztosítani fogja a harc teljes szabadságát ezzel az ellenséggel.” (Szuhanov: *Zapiszki revolucii*. I. köt. 230.) A mensevik ideológusok az ellenforradalmi erőket kizárólagosan a cári rendszerben és a monarchista nagybirtokos osztályban látták. A burzsoá ellenforradalom veszélyét nem tételezték fel, s a februári viharos napokban a nyílt koalíció helyett még a kívülről, vagyis a szovjeteken keresztül megnyilvánuló kadetpárti nagyburzsoázia támogatását vallották. Más szóval a kormány iránti magatartás a burzsoáziával folytatott politikát is magában foglalta.

A fővárosi szovjet fent említett ülésén a bolsevik frakció azt javasolta, hogy a szovjet alakítsa meg az új forradalmi kormányt. A javaslat mindössze 19 szavazatot kapott a jelenlevő 400 küldöttől, vagyis a bolsevikok jelentős része sem támogatta saját pártjának javaslatát.

Az annyiban, amennyiben álláspont.

A Petrográdi Pártbizottság március 3-i ülésén ellentétek támadtak. A fővárosi bizottság kisebbsége támogatta a KB-nak az Ideiglenes Kormánnyal kapcsolatos álláspontját, amely ellenezte a szovjetnek a kormány tevékenységét ellenőrző külön bizottság felállítását. Viszont a fővárosi bizottság többsége (Zalezsszkij, Sztucska, Fjodorov stb.) határozatában kimondta, hogy „a szovjet március 2-i határozatával egyetértésben nem támad az Ideiglenes Kormány hatalma ellen annyiban, amennyiben annak intézkedései megfelelnek a proletariátus érdekeinek... egyben kijelenti, hogy a leghatározottabb harcot folytatja a kormány valamennyi törekvése ellen, hogy az bármilyen formában visszaállítsa a kormányzás monarchista formáját”. A moszkvai pártbizottság március 7-én kifejezte azt a meggyőződését, hogy a szovjet „örkődve a forradalom vívmányain, állandó nyomást fog gyakorolni a kormány tevékenységére”. A krasnojarszki pártszervezet március 12-i határozata pedig hangzott, hogy „a proletariátus és a forradalmi parasztság annyiban támogatja az Ideiglenes Kormányt, amennyiben az tevékenységében a forradalmi demokratikus átalakulás irányában halad”. A március 9-i KB ülésén ugyanakkor elfogadhatatlannak és lehetetlennek tartják a kormány támogatását, de időszerűtlennek ítélik meg a kormány elleni bármilyen fellépést, mivel egyetlen szerv sem vállalhatja magára a kormány felelősségét. A korábbi KB állásfoglalás az új forradalmi kormány szükségességéről ugyan az elfogadott határozatban is megmaradt, de kibővült – s ez visszalépés volt – a kormány tevékenységére gyakorolt alulról jövő nyomás politikájának elismerésével.

A március 22-i határozat mintegy összegezve a Bolsevik Párt eddigi álláspontját, megállapítja, hogy a burzsoázia által létrehozott kormány a legszorosabb kapcsolatban van az angol–francia tőkével, és képtelen a forradalom által felvetett kérdéseket megoldani. Hangsúlyozza, hogy a szovjeteknek a leghatározottabb módon kell megvalósítaniuk a kormány és ügynökei feletti ellenőrzést, mind a központban, mind helyileg. E határozat a forradalmi erőnek a szovjetekben való tömörülését jelölte meg. A szovjeteket, hasonlóan a korábbi értékelésekhez és határozatokhoz, a forradalmi hatalom csíráinak tekintette.

A februári forradalom után kialakult politikai helyzet elemzése kapcsán – a fenti példák alapján is – a Bolsevik Párt Oroszországi Irodája, fontosabb pártbizottságai helyesen világították meg az Ideiglenes Kormány osztályjellegét, nem tápláltak a kormány „forradalmi” intézkedései iránt illúziót, elítélték a petrográdi szovjet eszer-mensevik vezetés többségének a burzsoá kormány támogatását szolgáló politikáját. Ugyancsak a forradalmi marxizmus szellemének felelt meg a háborút elítélő magatartásuk is. A Bolsevik Párt a világháborút a februári forradalom után is Oroszország részéről imperialista rablőháborúnak minősítette. Ez nemcsak a kormánnyal való szembe fordulás volt, hanem a „forradalmi” honvédelem elleni harc is. (Gyakorlati intézkedések terén elsőrendű fontosságúnak tartotta a hadsereg demokratizálását a petrográdi szovjet első számú parancsának értelmében, a forradalmi mozgalmak támogatását, a különböző szintű nemzetközi érintkezéseket.)

E pozitívumok mellett az Oroszországi Iroda, több pártbizottság határozataiban nemcsak pontatlanságot, fogvatékosságot, következetlenséget, ingadozást, hanem súlyos elvi-taktikai hibát is elkövetett. Ennek oka a hibás helyzetelemzésből, elméleti fogvatékosságból, valamint az elszigeteléstől való félelemből eredt.

A februári forradalom bonyolultságát és a belőle kialakult, senki által előre nem sejtett kettőshatalom szinte egyedülálló sajátos vonásait nem értették meg. A párt Pétervárott vagy Moszkvában levő vezetői a helyzetet az 1905-ös forradalom szemüvegén és a lenini „Két taktika” általánosításain keresztül vizsgálták. Helyesen látták a februári forradalom polgári demokratikus jellegét, de azt a következtetést vonták le, hogy a forradalom még nem fejeződött be, és elsőrendű feladat nem a szocialista forradalomért való harc, hanem a lezajló forradalom korlátainak szélesítése. Csak akkor fejeződik be a burzsoá forradalom — hangsúlyozták —, ha a párt minimális programja megvalósul. Lenin 1905 kapcsán szükségesnek tartotta a létrejövő Ideiglenes Kormányra gyakorolt, alulról jövő nyomás taktikájának alkalmazását, ebből viszont nem következett 1917 márciusában, a kettőshatalom idején, e taktikának a szovjeteken keresztül való alkalmazása. A kettőshatalom — számos hasonlóság ellenére — nem lehet azonos a munkás-paraszt demokratikus diktatúrával, bár mindkettő a permanencia megvalósulásának konkrét állomása. Amikor az Ideiglenes Kormány tevékenységének különböző feltételekhez szabott, főleg a szovjeteken keresztül megnyilvánuló ellenőrzését elfogadták, kimondatlanul — saját határozatuknak is ellentmondva — képesnek tartották az Ideiglenes Kormányt arra, hogy mivel az még összes lehetőségét nem használta ki, ha kényszerítve is, de elősegítheti a forradalom fejlődését.

A határozatok a szovjeteket a forradalom elmélyítésének katalizátoraként értékelték, s fontosnak tartották az összorosz szovjet központ létrehozását is. De egyetlen határozat sem tekint a szovjeteket a már létező munkás-paraszt diktatúra szervének. A szovjeteknek a határozatok szerint inkább jövőjük van, mint jelenük. A jövő azonban nem a szocialista forradalomért vívott harc időszakára esik, hanem inkább a megvalósult munkáshatalom idejére. Nem ismerik fel, hogy a szovjetek hatalmának megteremtése egyben a szocialista forradalomért való harc is. Az eszer-mensevik túlsúly miatt, tartva a szovjeten belüli elszigeteltségtől, időszertülnének vélik — helytelenül — a határozottabb politikai magatartást. Végül is a párt márciusban még nem érti meg a szovjetek igazi, forradalmi jelentőségét.

Márciusban a hatalmas szervező munka és több pozitív elvi állásfoglalás ellenére a Bolsevik Párt Központi Bizottságának Oroszországi Irodája átfogó, a szocialista forradalomért harcba szálló politikát kidolgozni nem tudott.

Levelek a távolból.

Lenin a februári forradalomról március 2-án értesült a különböző polgári lapokból. A szűkszavú és egymásnak ellentmondó tudósításokból kellett értékelnie az eseményeket, a kialakult helyzetet. (Legszívesebben vonatra, de inkább repülőre szállt volna, hogy hazatérhessen. Március 6-án Karpinszkijhoz írott levelében arra kéri őt, hogy Genfben szerezzen be útlevelet. Hajlandó parókában magát lefényképeztetni, és így megjelenni a berni orosz konzulátuson. Egy másik tervében azzal foglalkozik, hogy magát némának tetetve vág neki az útnak, csak ne kelljen Svájcban rostokolnia. Karpinszkij a fantasztikus tervekről lebeszélte Lenint.)

Március 4-én táviratot kapott az Oslóban élő Kollontajtól, melyben ő utasításokat kér Lenintől. Kollontaj e napon levelet is küldött Leninnek. (*Novij Mir*. 1967. 4. sz.) Kollontaj levelében, helyesen, a februári forradalmat csupán kezdetnek tekintette, s a létrejött burzsoá imperialista kormány és a munkásosztály érdekei közötti alapvető ellentéttről emlékezett meg. Lenintől konkrét javaslatokat kért a párt taktikájához. Kollontaj értesítette Lenint, hogy a közeljövőben néhány bolsevik Petrográdra utazik. Lenin nagy fontosságú levelei, táviratai Oslón és Stockholmon keresztül jutottak Petrográdba.

Lenin március 4-én válaszolt Kollontaj táviratára levélben. Annak ellenére, hogy Kollontaj direktíva-igénye iróniaként hat, mégis Zinovjevvel kidolgozták a tézisek első variánsát. Kéri Kollontajt, hogy az Oroszországba utazókat e munkával ismertesse meg. Lenin külön hangsúlyozta, hogy nem szabad semmiféle egységesítő törekvésekbe bocsátkozni a szociálpatriótákkal, Trockijjal és társaival. Feladat a tömegek felvilágosítása, szervezése, az új kormány leleplezése, a munkásküldöttek szovjetje hatalmának előkészítése. Csak ez a hatalom képes kenyeret, békét, szabadságot adni. (Lenin: *Összes Művek* 49. köt. 402. oroszul.) A március 6-án keltezett távirat az Oroszországba utazó bolsevik elvtársaknak: „Taktikánk: az új kormánnyal szemben — teljes bizalmatlanság, semmiféle támogatás, Kerenszkij különösen gyanús, a proletariátus felfegyverzése — az egyetlen biztosíték a petrográdi дума haladéktalan megválasztása, semmiféle közeledés más pártokhoz.” Lenin *Művei* 23. köt. 318.) Március 13-án a KB nyilvános ülésén e táviratot felolvasták. A két utolsó mondatot — a jegyzőkönyvi feljegyzés alapján — nem értették világosan, a Leninhez intézett kérdésre válasz még nem érkezett. Az

ülélen elhatározták a követendő taktika alapos megvitatását. Az Iroda taktikai álláspontjának kidolgozását Olminszkijre, Sztálinra, Fjodorovra bízták, akik március 15-re teljesíteni a feladatot nem tudták, majd Kamenyev sem tudta írásba foglalni a párt taktikai álláspontját. Csupán március 22-re készült el a kormányról és a háborúról szóló határozat.

Lenin leveleit a távolból március 7-én kezdte el írni. Az első (a forradalomról) és a második (az új kormány és a proletariátus) március 19-én a *Pravda* szerkesztőségének asztalán volt. A leveleket Kollontaj vitte Petrográdba. Március 21–22-én az első levél jelentős rövidítésekkel — Kamenyev jóvoltából — jelent meg. A *Pravda* akkori szerkesztői különösen a mensevik-eszer pártra gyakorolt lenini bírálatot törölték. E rövidítés ellenére is azonban nagyon jelentőséggel volt Lenin írásának megjelenése. (Helyszüke miatt nem áll módunkban elemezni e nagy jelentőségű dokumentumokat, csupán annyit, a *Levelek a távolból*, az áprilisi tézisek, Lenin beszédei az áprilisi konferencián, az *Allam és forradalom* szerves egészét képez.) A párt taktikájának kidolgozásánál figyelembe vették a forradalom lenini elemzését, a háború értékését, a proletariátus felfegyverzésére vonatkozó megállapításokat. Mindez a március 22-i határozatban felismerhető. Ugyanakkor Lenin munkájából több megállapítást nem fogadtak el. (A kormányhoz való viszony, más pártokkal kapcsolatos magatartás, illúzió a békéről.)

Kollontaj március 26-i levelében utal arra, hogy a párton belül még nagy a káosz. Még nem értették meg, hogy a pártot széles alapokra kell helyezni, hogy a tömegeket a magunk oldalára kell állítani. „Szervezni, szervezni kell, azon az alapon, ahogy Ön erre rámutatott.” Utalva Lenin írásának a *Pravda*-ban való megjelenésére, megjegyezte: „az Ön hangjára nemcsak a mieink, hanem ellenfeleink is felfigyeltek... arról álmodozunk, hogy hamarosan látni fogjuk Önt”. (*Novij Mir*. 1967. 4. sz.)

Lenin már úton volt hazafelé, amikor összeült a bolsevikok első országos tanácskozása.

A márciusi országos tanácskozás.

Március 29-re összehívták a munkás-katona küldöttek szovjetjeinek összoroszországi tanácskozását. A Bolsevik Párt március 27–április 2 között tartotta meg a pártmunkások tanácskozását. E tanácskozáson 120 küldött képviselt 70 pártszervezetet, bizottságot. A 70 szervezet közül még 30 a mensevikekkel egységes szervezet volt. E bolsevik tanácskozáson — melynek üléseit a szovjet tanácskozás szüneteiben, ill. késő este tartották — mensevik platformon álló jobboldali csoport alakult ki, melyet Vojtyinszkij, Szevrük vezetett.

Az Ideiglenes Kormányról, a politikai helyzetről tartott beszédében Sztálin helyesen világított arra, hogy az orosz burzsoázia könnyű győzelmet, török típusú forradalmat kívánt, kevés szabadsággal, a végső háborús győzelemig. A munkások, katonák azonban elmélyítették a forradalmat. Sztálin szerint a hatalmat egy az egyhez a kormány és a szovjet egymás között megosztja, s így egyiknek sincs teljes hatalma. A szovjet a forradalom kezdeményezője, vezetője, míg a kormány a vívmányokat az ellenőrzés útján megerősíti. (Sztálin itt súlyos elvi hibát követett el.) Helyesen állapította meg, hogy a két szerv között az összecsapás elkerülhetetlen lesz, s a kormány az ellenforradalom központjává válik. (Lényegében már akkor azzá lett.) Az egyértelmű támogatás elvét elfogadhatatlannak tekinti, azonban amennyiben a kormány szentesíti a forradalom vívmányait, támogatást kaphat, amennyiben az ellenforradalomnak kedvez, harcolni kell ellene. A kormány azonnali megdöntését — válaszul a vidékről érkezett küldötteknek, akik ezt felvetették — időszerűtlennek tartották.

A mensevik nézeteket hangoztató Vojtyinszkij, mintegy opponálva a KB álláspontját, nem vonta ugyan kétségbe a kormány összetételének ellenforradalmi jellegét, de tevékenységét egyenesen forradalminak értékelte. Úgymond, Gucskov monarchista, mégis kénytelen letartóztatni a párt, összehívni az alkotmányozó gyűlést. Vojtyinszkij, akárcsak a mensevikek, a burzsoáziának a hatalom átadását a proletariátus éretlenségével magyarázta. Azzal érvelt, hogy a demokrácia diktatúrája tönkretette volna a polgári forradalmat. Amíg létezik az ellenőrzés, a kormány a forradalom programját fogja megvalósítani. A hatalom fokozatosán kerül a mérsekelt kezébe a baloldali erőkhöz, anélkül, hogy az átmenet során forradalmi erőszakot kellene alkalmazni. Ez az állásfoglalás teljesen megfelelt a mensevikek politikájának, s talán ezért is emlékezik melegen meg visszaemlékezésében Cereteli, a bolseviknak mondott Vojtyinszkijről.

Garin, a helsinki küldötte kifejezte meggyőződését, hogy senki sem fogja aláadni a kormány iránti bizalmat. A párt feladatául azt állította, hogy szüntesse meg azt a falat a kormány és a nép között, amely a kisebb (!) követelések miatt

bekövetkezett. A kormánynak tevékenységében szabad kezét ad, s vakon bízunk az alkotmányozó gyűlésben. Ennél jobbat Miljukov-Gucskov sem kívánhatott volna. A felszólalók közül még néhányan a kormány támogatásában jelölték meg a párt követendő taktikáját.

A küldöttek jelentős része vitába szállt a mensevik szellemű nézetekkel. Miljutyin hangsúlyozta, hogy az ellenforradalmi szellemű kormánnyal nem lehet együttműködni, és a kormány ellenére kell szélesíteni a forradalom vívmányait. Sztarosztyin felidézte a februári napokat, s megjegyezte, hogy a munkások nem tudtak közvetlenül a forradalom után kormányt alakítani, Petrográd félt egy Vendée-től. „Ha tudtuk volna, hogy egész Oroszország csatlakozni fog, kezünkbe vetjük volna a hatalmat.” A szónok felhívta a kormány munkásellenes politikájára. Goloscsekin lehetetlennek tartotta a kormány támogatását. „Vojtyinszkij a parlamenti harcra gondolt, pedig tudnia kellene, hogy a kormány karmait még rejtegeti. Mi meg megerősítjük... ha mi harcolni akarunk az ellenforradalommal és a hatalom megragadására törekedünk, a munkás-katona szovjetek körül van a helyünk, hogy a szovjetek kezébe kerüljön fokozatosan valamennyi funkció. A népet arra kell megtanítani, hogy a szovjettől mindent megkap.”

Kresztyinszkij visszautasította Vojtyinszkij nyúlékony javaslatát, felszólalásában hangsúlyozta, hogy „az Ideiglenes Kormány és mi — két szemben álló erő vagyunk”. (A kormánnyal kapcsolatos politikára vonatkozólag három lehetőséget vázolt fel: a kormány összetétele megváltozik, s számunkra elfogadható politikát folytat, akkor nem kell felváltani; a legvalószínűbb, hogy az összeütközés kezdeményezése a kormánnytól fog kiindulni, ekkor kézbe kell vennünk a hatalmat; ha erőnk megnő, a vidék támogat bennünket, mi kezdjük a támadást. — Kresztyinszkij azonban teljesen figyelmen kívül hagyta a szovjeteket.

Sztálin zárbeszédében ellenezte a kormány támogatását, Vojtyinszkij megismételte a kormányt támogató álláspontját. A tanácskozás mégis a feltételes támogatás mellett szavazott 33:26 arányban. A végleges határozat megszövegezését 9 tagú bizottságra bízták.

A március 31-i ülésen Miljutyin tájékoztatójából kiderült, miszerint a bizottság megegyezni nem tudott, mivel Vojtyinszkij javaslata a kormány iránti bizalomról, támogatásról szólt, márpedig ezt elfogadni lehetetlen. Közben a petrográdi szovjet ülésén a mensevik Sztjeklov javaslatára a kormánynak újból teljes bizalmat szavaztak.

Kamenyev a március 31-i ülésen teljesen elfogadhatatlannak tartotta a kormány támogatását. Hangsúlyozta, hogy a párt a maga támogatását a szovjeteknek adja, mint a népi akarat egyetlen kifejező szervének. Miljutyin is javasolta, hogy a tervezetből húzzák ki a támogatásról szóló passzust. Ha ezt elérik, állapította meg, ez előrelépést jelent a korábbi állásponttal szemben. Újabb szavazáskor döntő többséggel elutasították a kormány támogatásáról szóló javaslatot. Mégis, a betervezett határozat hangoztatta az éber ellenőrzés fontosságát, ami visszalépést jelentett a március 22-i állásponthez képest. Igaz ugyan, hogy a megcsontított határozatot (stílusában tompított, a Vörös Gárda felállítását elhagyták) a szovjet tanácskozáson terjesztették elő, s taktikai megfontolásból „finomították” a szöveget. Mindez azonban következetlenség volt. A márciusi tanácskozáson nem merítették ki a *Levelek a távolból* megállapításait.

Egyesülés a mensevikkel?

Végül e tanácskozáson szóba került a mensevikkel való egyesülés kérdése. A mensevik vezetője, Cerneteli javasolta az egyesülés módozatainak megbeszélését. Sztálin a meghívás elfogadásával értett egyet, s az egyesülés feltételeként a zimmerwaldi határozatot tekintette. Molotov nem találta kielégítőnek a zimmerwaldi alapot, mivel a mensevik is zimmerwaldistának vallották magukat. A harkoviai küldötte az egyesülés elsőrendű fontosságát sürgette. Szkripnyik az egyesülésre vonatkozó javaslatokkal nem értett egyet. Az egyesülés feltétele: szakkítás a forradalmi honvédelemmel, az Ideiglenes Kormánnyal szemben képviselt bolsevik nézet elfogadása. Zaluckij bölcsen fejezte ki, hogy a pártnak nem lehet csupán az egyesülés kívánságából kiindulni (azt kispolgárok tehetik), hanem szilárd elvi alaptól. „Ellentéteink a mensevikkel a háború kérdésében, a burzsoázia megítélésében van. Ha ezeket (az ellentéteket) el is kenjük, egy hét múlva újból elszaladunk. Zimmerwaldi alapon lehetetlen egyesülni. Rossz szociáldemokrata az, aki felszívódik a tömegekben. A tömegeket vezetni kell.” Tárgyalási alapul végül is a zimmerwaldi-kientali határozatokat tekintették. A tárgyalást azonban információs jellegűnek tartották. A tervek szerint

április 4-én a bolsevikok-mensevikek együttes tanácskozásán Sztálinnak kellett volna a beszédet mondania. Erre azonban már nem került sor.

A kormányt kiszolgáló mensevikekkel való egyesülési törekvés illuzórikus volt. A zimmerwaldi határozatok már elavultak. A tanácskozáson résztvevők nagy része teljesen kilátástalannak ítélte meg e kísérleteket.

Április 4-én sokak számára vált azonnal világossá a forradalom perspektívája. Lenin történelmi tézisei helyes vágányra terelik a Bolsevik Pártot, s a *Minden hatalmat a szovjeteknek* biztos tudatában nem lehet kétséges a szocialista forradalom győzelme.

ÁNTALFFY GYÖRGY

OKTÓBER ÉS A TÁRSADALMI FORRADALOM ELMÉLETE

I.

A forradalom marxista-leninista elmélete kutatja az egyik társadalmi-gazdasági formációból a másikba való átmenet feltételeit és törvényeit. Ennek megfelelően a forradalom gazdasági alapja és jellege alapvető problémák.

A társadalmi forradalom ugyanis a régi termelési viszonyok likvidálásának történelmileg megérett feladatát teljesíti és magával ezzel a ténykedésével lerakja azon új termelési viszonyok megerősítésének útját, melyek megfelelnek a termelőerők elért szintjének és jellegének. A forradalom e nagy törvényt *Marx* fedezte fel. Ebből a marxi tételből fontos következtetéseket lehet levonni:

a) A forradalom a társadalmi fejlődés „normális” menetének nem valamiféle „megbontása”, mint ahogy ezt a marxizmus ellenfelei hangoztatják, hanem az egyik társadalmi-gazdasági formációból egy másikba való átmenet szükségszerű formája az osztálytársadalom fejlődése során; b) A forradalmakat nem egyes emberek, csoportok, osztályok „kivánságára” csinálják, hanem azok akkor mennek végbe, amikor számukra már megérték a megfelelő anyagi feltételek; c) Minden forradalomnak megvan a maga határozott objektív társadalmi-gazdasági tartalma, mely független az ember akaratától és tudatától.

Ha ezeket a tételeket a valóság elemzésére alkalmazzuk, akkor természettudományos pontossággal meg tudjuk határozni bármely forradalom objektív gazdasági és társadalmi tartalmát, és így a forradalom jellegét is fel tudjuk fedni.

A forradalom jellege tehát attól függ, hogy milyen termelési viszonyok semmisülnek meg a forradalom eredményeképpen, és milyenek alakulnak ki azok helyett. Azok a forradalmak, amelyek a feudális termelési viszonyokat zúzzák szét és a kapitalista viszonyokat erősítik, jellegüket tekintve burzsoá forradalmak. Tőlük *gyökeresen különböznek a szocialista forradalmak*, amelyek a kapitalizmus fő ellentmondását, a termelési folyamat társadalmi jellege és a termelés produktumainak kapitalista kisajátítási módja közti ellentmondást oldják fel és hozzák létre a szocialista termelési viszonyokat.

Ahhoz, hogy a forradalom feladatait meg lehessen oldani, és a régi termelési viszonyokat meg lehessen szüntetni, a régi társadalom azon uralkodó osztályainak az ellenállását kell kiküszöbölni, melyek kezükben tartják az *államot*, és ezeket a viszonyokat védik. Ehhez olyan *társadalmi erőre* van szükség, amely alkalmas arra, hogy a forradalom győzelméért harcoljon. Az uralkodó osztály *államilag megszervezett erejével* szembe kell állítani azoknak az osztályoknak szervezett erejét, melyek az előbbi uralmának a megdöntéséért harcolnak. Csak az államhatalomnak az uralkodó osztály kezéből való kiragadása és ellenállásának visszafojtása útján képesek a forradalmi erők kivívni az új győzelmét a régi fölött. Ezért a *forradalom fő kérdése az államhatalom kérdése*. A szó szoros értelmében: a forradalom az *államhatalom átvitele egyik osztály kezéből a másik osztály kezébe*. Az új forradalmi hatalom megalkotását a haladó forradalmi erők arra használják fel, hogy a megérlelődött változásokat a társadalom gazdasági életébe bevigyék, amennyiben az uralkodó osztály ellenállását oly osztályok szervezett harca küszöböli ki, melyek uralma ellen fellépnek, amennyiben ezen osztályok tevékenysége előreviszi a forradalmat, ezek az osztályok a forradalom mozgató erői. A forradalomnak *mozgató*